

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 127/07-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 24. mája 2007 predbežne prerokoval sťažnosť M. B., K., J. P., K., a A. K., K., všetky zastúpené advokátkou JUDr. I. R., K., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Košice II sp. zn. 41 C 423/2005 z 19. októbra 2006 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. B., J. P. a A. K. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 29. januára 2007 doručená sťažnosť M. B., J. P. a A. K. (ďalej len „sťažovateľky“) vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením

Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 41 C 423/2005 z 19. októbra 2006 (ďalej aj „namietané uznesenie“).

Sťažovateľky vo svojej sťažnosti uvádzajú, že 5. októbra 2004 podali okresnému súdu „... žalobu o vyslovenie absolútnej neplatnosti právneho úkonu voči S., š. p. (...) K. a M., K. Toto konanie sa viedlo pôvodne na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 19 C 135/2005.

Okresný súd Košice I uznesením sp. zn. 19 C 135/2005 zo dňa 14. 11. 2005 vyzval sťažovateľky na oznámenie, či súhlasia s rozhodnutím o veci bez nariadenia pojednávania.

Sťažovateľky vyjadrením zo dňa 25. 11. 2005 oznámili Okresnému súdu Košice I, že súhlasia s rozhodnutím o veci bez nariadenia pojednávania.

K návrhu sťažovateľiek sa odporca v konaní – S., š. p. vyjadril vyjadrením zo dňa 12. 12. 2005.

V súčasnosti sa vedie toto konanie na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 41 C 423/2005 a doposiaľ nie je právoplatne skončené.

Dňa 21. 12. 2005 sťažovateľky podali vyjadrenie súdu.

Listom zo dňa 6. 3. 2006 sťažovateľky oznámili súdu, že spolu s návrhom na začatie konania uhradili súdny poplatok za návrh.

Podaním zo dňa 17. 5. 2006 sťažovateľky predložili súdu listiny a to úmrtné listy starých rodičov sťažovateľiek (...), rozhodnutie štátneho notárstva o prejednaní dedičstva po J. J., navrhli zároveň, aby súd požiadal Katastrálny úrad v Košiciach o vydanie vyvlastňovacieho rozhodnutia ObNV K. (...) a predložili jeho fotokópiu.

Na pojednávaní dňa 13. 9. 2006 v predmetnej veci sťažovateľky predniesli zmenu návrhu a predložili listinné dôkazy – identifikáciu parciel zo dňa 26. 2. 2004, z ktorej vyplynulo, že pozemnoknižná vložka (...) a parcela v nej zapísaná ako (...), roľa bola celá vyvlastnená pre Povodie Bodrogu a Hornádu vyššie citovaným vyvlastňovacím rozhodnutím.

Podaním zo dňa 28. 9. 2006 sťažovateľky predložili súdu výpis s pozemkovej knihy vložka (...) k. ú. V., výpis z katastra nehnuteľností LV (...) pre obec K., k. ú. J., osvedčenie o dedičstve JUDr. P. V. sp. zn. 28 D 985/93, výpis s obchodného registra S.

Uznesením sp. zn. 41 C 432/2005 zo dňa 19. 10. 2006 Okresný súd Košice II nepripustil zmenu návrhu tak, ako bola navrhnutá navrhovateľkami v 1. - 3. rade (sťažovateľkami) na pojednávaní, ktoré sa konalo 13. 9. 2006.

Predmetné uznesenie bolo doručené právnej zástupkyňi sťažovateľiek dňa 28. 11. 2006“.

Sťažovateľky vyjadrujú názor, že namietaným uznesením okresného súdu, ktorým nepripustil nimi požadovanú zmenu návrhu, došlo k zásahu do ich označených práv.

V spojitosti s týmto tvrdením poukazujú na to, že:

„Napadnuté uznesenie vydal poverený zamestnanec súdu – vyšší súdny úradník. Súdny úradník (...) je štátnym zamestnancom. Nespĺňa teda kritéria nezávislosti, ktoré sú priamo zakotvené v článku 46 ods. 1 Ústavy SR a v článku 6 ods. 1 Dohovoru. V prípade, že vyšší súdny úradník vydal rozhodnutie vo veci v súlade s článkom 142 ods. 2 Ústavy SR, proti takémuto rozhodnutiu je prípustný opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje vždy sudca.

Rozhodnutie, proti ktorému táto sťažnosť smeruje, však Občiansky súdny poriadok [§ 202 ods. 3 písm. f)] odvolanie nepripúšťa.“

Sťažovateľky sú presvedčené, že namietané rozhodnutie zasiahlo do ich práv aj iným spôsobom. Citujúc ustanovenie § 95 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), podľa ktorého súd nepripustí zmenu návrhu v prípade, ak by výsledky doterajšieho konania nemohli byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu. Z obsahu sťažnosti podľa sťažovateľiek vyplýva, že do vydania namietaného uznesenia predkladali listinné dôkazy, ktorými osvedčovali vlastnícke právo ich právnych predchodcov k nehnuteľnostiam, ktoré sú predmetom konania, ako aj ich vlastnícke právo po týchto predchodcoch. Pôvodný petit návrhu sťažovateľiek znel na vyslovenie neplatnosti aktu vyvlastnenia, teda rozhodnutia štátneho orgánu. Sťažovateľky žiadali pripustiť zmenu návrhu v tom zmysle, aby súd určil, že nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom konania, patria do dedičstva po ich starých rodičoch.

Okresný súd do rozhodnutia o nepripustení zmeny návrhu nevykonával podľa názoru sťažovateľiek žiadne dokazovanie okrem dokazovania listinami predloženými sťažovateľkami. V súvislosti s tým vyslovujú sťažovateľky názor, že *„Doručenie listín (návrhu a vyjadrenie odporcov) nemožno považovať za vykonávanie dokazovania, pretože medzi dôkazné prostriedky nepatria vyjadrenia účastníkov, samotní účastníci musia totiž na preukázanie svojich tvrdení označiť dôkazy (120 ods. 1 O. s. p.).*

Z ustanovenia § 95 ods. 1 vyplýva možnosť – právo účastníka disponovať návrhom na začatie konania. Je pravdou, že citované ustanovenie podmieňuje takéto dispozície súhlasom súdu, na druhej strane však zrozumiteľne, zreteľne a jednoznačne definuje podmienky za splnenia ktorých je súd oprávnený zmenu návrhu nepripustiť. Ak tieto podmienky splnené nie sú, potom súd nie je oprávnený zmenu návrhu nepripustiť“.

Sťažovateľky považujú za nesporné, že v predmetnej veci ide o prípad, keď výklad a aplikácia zákonov všeobecným súdom zasiahli do ich práv, a preto je dôvodné, aby ústavný súd v zmysle svojej judikatúry namietané rozhodnutie preskúmal ako nezlučiteľné so základnými právami garantovanými im ústavou, ako aj s kvalifikovanými medzinárodnými zmluvami o ľudských právach.

Pretože sa sťažovateľky domnievajú, *„... že situácia, v ktorej sa ocitli v dôsledku uznesenia Okresného súdu Košice II je nenapraviteľná konštatovaním práva alebo zrušením napadnutého uznesenia“*, považujú za primerané, aby im bolo priznané finančné zadosťučinenie každej z nich v sume 50 000 Sk.

Z uvedených dôvodov sa sťažovateľky domáhajú, aby ústavný súd ich sťažnosť podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predbežne prerokoval a rozhodol o jej prijatí na ďalšie konanie a následne, aby vo veci samej rozhodol týmto nálezom:

„Právo sťažovateľky M. B.

- na spravodlivé súdne konanie zakotvené v článku 6 ods. 1 vety prvej Dohovoru,

- na prejednanie veci zákonom ustanoveným spôsobom podľa článku 46 ods. 1

Ústavy SR,

- a právo na prejednanie veci súdom podľa článku 46 ods. 1 Ústavy SR bolo uznesením Okresného súdu Košice II sp. zn. 41 C 423/2005 zo dňa 19. 10. 2006 porušené.

Právo sťažovateľky J. P.

- na spravodlivé súdne konanie zakotvené v článku 6 ods. 1 vety prvej Dohovoru,

- na prejednanie veci zákonom ustanoveným spôsobom podľa článku 46 ods. 1

Ústavy SR,

- a právo na prejednanie veci súdom podľa článku 46 ods. 1 Ústavy SR

bolo uznesením Okresného súdu Košice II sp. zn. 41 C 423/2005 zo dna 19. 10. 2006 porušené.

Právo sťažovateľky A. K.

- na spravodlivé súdne konanie zakotvené v článku 6 ods. 1 vety prvej Dohovoru,

- na prejednanie veci zákonom ustanoveným spôsobom podľa článku 46 ods. 1

Ústavy SR,

- a právo na prejednanie veci súdom podľa článku 46 ods. 1 Ústavy SR

bolo uznesením Okresného súdu Košice II sp. zn. 41 C 423/2005 zo dňa 19. 10. 2006 porušené.

Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje uznesenie Okresného súdu Košice II sp. zn. 41 C 423/2005 zo dňa 19. 10. 2006 a vracia mu vec na ďalšie konanie a rozhodnutie.

Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje Okresnému súdu Košice II pokračovať v porušovaní namietaných právach sťažovateľiek.

Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľke v 1. rade finančné zadosťučinenie vo výške 50.000,- Sk

Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľke v 2. rade finančné zadosťučinenie vo výške 50.000,- Sk.

Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľke v 3. rade finančné zadosťučinenie vo výške 50.000,- Sk.

Odporca je povinný nahradiť sťažovateľkám všetky trovy tohto konania.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa každý môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nestranným a nezávislým súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

Sťažovateľky namietajú, že uznesením okresného súdu sp. zn. 41 C 423/2005 z 19. októbra 2006 došlo k porušeniu ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. K porušeniu uvedených práv došlo podľa ich názoru jednak tým, že okresný súd nepripustil proti namietanému rozhodnutiu aj napriek tomu, že vo veci rozhodol vyšší súdny úradník, opravný prostriedok, a jednak tým, že nevyhovel ich návrhu o pripustení zmeny žalobného návrhu (ako bola nimi navrhnutá na pojednávaní konanom 13. septembra 2006), čím mal porušiť zásady Občianskeho súdneho poriadku. Podľa sťažovateľiek možnosť zmeniť žalobný návrh v priebehu konania je významné právo každého navrhovateľa pred všeobecnými súdmi, ktoré nemôžu rozhodovať v rozpore so základnými princípmi procesného práva a takým spôsobom porušovať základné právo na súdnu ochranu.

1. Namietané uznesenie vydal poverený zamestnanec okresného súdu - vyšší súdny úradník, ktorý je podľa § 5 zákona č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov štátnym zamestnancom. Nespĺňa teda kritériá nezávislosti, ktoré sú priamo ustanovené v čl. 46 ods. 1 ústavy a v čl. 6 ods. 1 dohovoru. V prípade, že vyšší súdny úradník vydal rozhodnutie vo veci v súlade so znením poslednej vety čl. 142 ods. 2 ústavy, proti takému rozhodnutiu je vždy prípustný opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje vždy sudca.

Rozhodnutie vyššieho súdneho úradníka nemôže byť v zmysle citovaného článku ústavy nikdy konečným rozhodnutím vo veci. V okolnostiach daného prípadu je nesporné, že namietané uznesenie obsahovalo poučenie, podľa ktorého odvolanie proti nemu nie je prípustné. Na takéto prípady sa vzťahuje ustanovenie § 204 ods. 2 druhej vety OSP, podľa ktorého ak rozhodnutie obsahuje nesprávne poučenie o tom, že odvolanie nie je prípustné, možno podať odvolanie do troch mesiacov od doručenia rozhodnutia.

Z argumentácie sťažovateľiek obsiahnutej v ich sťažnosti je bezpochyby zrejmé, že si boli vedomé toho, že v predmetnej veci rozhodol vyšší súdny úradník, a tak mali právo podať proti takémuto rozhodnutiu odvolanie, o ktorom mal rozhodnúť sudca, čo vyplýva z toho, že súdy ako orgány verejnej moci sú pri výkone svojich právomocí povinné priamo aplikovať ústavu ako prameň práva vrátane úpravy základných práv a slobôd, ktorá je jej obsahom (čl. 152 ods. 4 ústavy).

Zo sťažnosti je zároveň zrejmé, že sťažovateľky v konaní pred okresným súdom, kvalifikovane zastúpené advokátkou, nevyčerпали opravný prostriedok, ktorý im zaručuje ústava v tretej vete čl. 142 ods. 2 v spojení druhou vetou § 204 ods. 2 OSP.

Z týchto skutočností možno vyvodiť záver, že o ochrane práv sťažovateľiek, porušenie ktorých namietali v konaní pred ústavným súdom, mal rozhodovať na základe využitia relevantného procesného prostriedku všeobecný súd, k čomu však pre jeho nevyužitie zo strany sťažovateľiek nedošlo. Uvedený stav vzhľadom na princíp subsidiarity vyjadrený v čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti poskytuje ústavnú ochranu rozhodovaním o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb len za podmienky, že o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd, vylučuje uplatnenie nároku na ochranu ústavnosti na ústavnom súde vzhľadom na nedostatok jeho právomoci vo veci konať.

Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby si účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany namietaného porušenia základných práv a slobôd, naopak čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne požaduje vyčerpanie všetkých účastníkovi dostupných a účinných prostriedkov nápravy.

Vychádzajúc z týchto právnych záverov a skutkového stavu opísaného sťažovateľkami ústavný súd uzavrel, že v ich veci nie je daná jeho právomoc (čl. 127 ods. 1 ústavy v spojení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde a v spojení s poslednou vetou čl. 142 ods. 2 ústavy a druhou vetou § 204 ods. 2 OSP). Preto ústavný súd sťažnosť pre nedostatok právomoci odmietol už pri jej predbežnom prerokovaní.

2. Ústavný súd sa stotožňuje s názorom, že možnosť zmeniť žalobný návrh v priebehu konania je významné právo každého navrhovateľa v konaní pred všeobecnými súdmi. Navrhovateľovi skutočne patrí oprávnenie určiť „program“ pre súd uvedením žalobného návrhu, určenia nároku, o akom má súd rozhodovať, prípadne rozsah uplatnenia tohto nároku. Je výsostným (slobodným) právom účastníka konania rozhodovať o tom, aký procesný materiál súdu predloží. To však neznamená, že súd má bezvýhradnú povinnosť stotožniť sa s návrhom a subjektívnym názorom účastníka konania.

Podľa § 95 ods. 2 OSP súd nepripustí zmenu návrhu, ak by výsledky doterajšieho konania nemohli byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu...

Dispozícia účastníka konania, ktorou chce meniť svoj návrh, nie je neobmedzená. Zmenený návrh je vo svojej podstate novým návrhom, o ktorom rozhoduje súd v tom istom (pôvodnom) konaní. Je na rozhodnutí súdu, či pripustí alebo nepripustí zmenu návrhu. Pokiaľ by výsledky doterajšieho konania nemohli byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu, súd zmenu nepripustí a po právoplatnosti uznesenia pokračuje v konaní o pôvodnom návrhu. Súd obyčajne nepripustí zmenu návrhu iba vtedy, ak by v dôsledku tejto zmeny vyšli nazmar doterajšie výsledky konania. Posúdenie, aké sú výsledky doterajšieho konania, a či tieto môžu alebo nemôžu byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu, patrí výlučne do právomoci súdu. Súd pri svojej úvahe dbá najmä na hospodárnosť konania, teda aby výsledky doterajšieho konania mohli byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu.

Podľa názoru ústavného súdu okresný súd bol oprávnený preskúmať a vyhodnotiť doterajšie výsledky konania podľa vlastnej úvahy aj z hľadiska procesnej ekonómie.

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy by došlo vtedy, ak by komukoľvek bola odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, predovšetkým ak by všeobecný súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu fyzickej osoby alebo právnickej osoby (II. ÚS 8/01), alebo ak by v prípade opravných konaní všeobecný súd

odmietol opravný prostriedok alebo zastavil o ňom konanie bez toho, aby ho meritórne preskúmal a rozhodol o ňom v spojitosti s napadnutým súdnym rozhodnutím.

Ústavný súd uzavrel, že vzhľadom na podstatu základného práva na súdnu ochranu okresný súd nemohol v tomto prípade využiť svoje oprávnenia dané mu § 95 ods. 2 OSP pri rozhodovaní o nevyhovení pripustenia zmeny žalobného návrhu, ale ani v dôsledku nesprávneho poučenia o nepripustení opravného prostriedku proti namietanému uzneseniu porušiť základné právo sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu možno hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú je preto možné považovať takú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, II. ÚS 70/00, I. ÚS 56/03, IV. ÚS 59/03). Na základe uvedeného prichádza do úvahy odmietnutie sťažnosti aj z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

3. Vychádzajúc z rozhodovacej činnosti ústavného súdu (napr. IV. ÚS 292/04, III. ÚS 308/04, III. ÚS 316/04 a IV. ÚS 321/04) ústavný súd napokon konštatuje, že sťažnosť je možné odmietnuť aj pre neprípustnosť vyplývajúcu z § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Takýmto iným právnym prostriedkom je podľa ústavného súdu v okolnostiach daného prípadu možnosť podania novej žaloby, ak budú splnené zákonné predpoklady na prípustnosť a dôvodnosť takejto žaloby podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

K tomu treba dodať, že napadnuté uznesenie nevytvára prekážku veci rozsúdenej a nebráni tak podaniu novej žaloby (IV. ÚS 358/04).

Z uvedených dôvodov ústavný súd odmietol sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako je to uvedené vo výroku tohto uznesenia. Zároveň bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľiek, keďže ústavný súd odmietol sťažnosť v celom rozsahu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. mája 2007